

Климович І. М.,
керівник та режисер студії кіно,
телебачення та мистецтва «Кадрики»,
аспірантка,
Рівненський міжнародний
економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука

УСНЕ ПУБЛІЧНЕ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ НА ТЕЛЕБАЧЕННІ

Проаналізуємо дитячо-юнацьку програму «Кадрики», яка виходить на каналі ТРК «Львів», програма – освітньо-розважального характеру і розрахована на аудиторію віком від 6 до 16 років та програму «Дітлахи», яка теж виходить на цьому ж телеканалі та її глядацька аудиторія віком від 6 до 12 років.

Родзинкою телевізійного проекту «Кадрики» є те, що у кадрі працюють діти, вони є ведучими усіх рубрик. А рубрик чимало, вони розділені за жанрами. До прикладу, програма складається з рубрик: «Моя професія» – ведуча розповідає про специфіку певної професії, наприклад: міліціонери, лікарі та інші; «Спецрепортаж» – новинний сюжет очима дітей; «Дитинство геніїв» – про відомих людей – які вони були у дитинстві, чим захоплювались тощо.

«Дітлахи» – це дитяча розважальна телепрограма. У кожному випуску – акторські кумедні і повчальні сюжети із життя дітей. Програма зосереджена на акторських здібностях ведучих, а допомагає у кадрі своїм юним колегам продюсер цього телешоу Сергій Котовський, він є співведучим дітей. Перш за все хочу звернути увагу на назву цієї програми, слово «дітлахи» є прикладом розмовної лексики, як пояснює нам «Словник української мови», а розмовній лексиці, особливо у назві програми, не місце на телебаченні, оскільки глядачі сприймають почуте через екрани, як норму мови і вважають усе що вони чують, правильним.

Отож, мовлення це одна з багатьох форм загального, що виникає у процесі спілкування в устах окремих осіб у різних життєвих обставинах. «Мовлення має певну мету, контекстно і ситуативно зумовлене, співвіднесене з об'єктивною дійсністю і може характеризуватися з погляду істинності чи хибності, у ньому можливі елементи випадкового» [1, 154].

Діти-ведучі зазвичай працюють у кадрі строго за текстом, особливо якщо це дитина, яка немає досвіду знімання на телебаченні, тільки «професіонали» можуть імпровізувати в кадрі. Але часто спостерігається такий факт, що під час знімання юному ведучому важко вимовити те чи інше слово або словосполучення,

тоді вони заміняють його на інший простіший варіант, проявляючи свою імпровізацію і демонструючи спонтанність мовлення.

«Мовленнєва діяльність – це сукупність психофізіологічних робіт людського організму, важливих для побудови (організації) мовлення» [5]. Психолог Л. С. Виготський характеризував мовленнєву діяльність як процес матеріалізації думки, тобто перетворення її у слово.

Найбільше мовленнєва діяльність проявляється у дітей-ведучих під час запису інтерв'ю, коли вони спілкуються з інтерв'юйованим. Ведучий працює без суфлера і опирається на інформацію, яку вивчав до інтерв'ю. З цієї інформації дитина складає план розмови і формує запитання.

Публічним мовленням називають виступ перед публікою. Сучасний словник іншомовних слів, який уклав Л. Нечволод, подає значення слова «публічне» як відкрите, гласне: інша назва – суспільне, тобто народне. Отже, публічне мовлення – це суспільно-конкретне говоріння, що відбувається у часі та має звукову форму [3, 767]. Опираючись на вищезгадану тезу можемо сміливо назвати ведення дітьми телевізійної програми – публічним мовленням.

Мовлення по радіо та телебаченню являє собою мовлення публічне, оскільки здійснюється через офіційні канали і розраховане на велику аудиторію [4, 752].

Ми проаналізуємо мовлення та ораторські здібності дітей-ведучих конкретного випуску програми «Кадрики» та «Дітлахи». Це буде рубрика «Моя професія» про поліцейських від програми «Кадрики» та випуск програми «Дітлахи» під назвою «Женіх і нівеста».

Отож, програму «Кадрики», рубрику «Моя професія» про поліцейських веде троє дівчат – ведуча у студії Ярина Лоїк та тележурналісти на місці подій – Яна Заплатинська і Діана Байовська. Завдання Ярини – це введення глядача у курс справи, вона коротко готує глядача до наступних фрагментів програм, а відеоестафету переймають Діана та Яна, які власне і знайомлять глядацьку аудиторію із професією поліцейського.

Щодо постановки голосу телеведучих – Ярини Лоїк, Діани Байовської та Яни Заплатинської, то інтонаційна диференційованість і приємний, лагідний тембр голосу найбільше вирізняє їх з-поміж інших дитячих журналістів. Ярина доречно фіксує голосом наголоси у тексті. Робить часті короткі паузи і середні паузи. Висота голосу Яни і Діани – середня. Голос дівчат звучить у середньому регістрі. Темп – середній, що дає зосередитись аудиторії на звуковому наповненні тексту.

Культура мови – це рівень володіння нормами усної і писемної літературної мови, а також свідоме, цілеспрямоване, майстерне використання мовно-виражальних засобів залежно від мети й обставин спілкування [4]. Мовлення Ярини Лоїк має слабину в культурі мовлення, це вживання русизмів. Наприклад, у програмі вона вжила русизм «приходиться» у реченні – «Приходиться вирушати на десятки викликів громадян щодня». Це не припустимо і їй варто звернути на це увагу.

Ярина, Діана та Яна користуються і невербальними засобами спілкування. Слід зазначити, що у ведучих досить приємна усмішка, вони часто, а щонайважливіше, доречно усміхаються. Жестикуляція у них помірна. Дівчата часто користуються мімікою і це гарно виглядає на екрані.

Для ведучої телевізійної програми зовнішній вигляд відіграє важливу роль і теж є частиною публічного невербального мовлення. Ярина, Яна та Діана вдало підібрали стиль. Наприклад Ярина Лоїк, ведуча у студії одягнена у діловий костюм, але яскравого, рожевого кольору. А дівчата Яна і Діана одягнули темні штани і чорні шкіряні куртки. Волосся Діани було зібране у тугий хвіст, а волосся Яни вкладене на плечах.

Стосовно телепередачі «Дітлахи» і випуску, який ми розглянемо, то ідея програми, яку ми аналізуємо це те, що хлопчик-ведучий залицяється до дівчинки-ведучої. Щоб сподобатись своїй пасії, він робить із себе дорослого, використовує «модні» словечка на сленгу, а його друг і подруга дівчинки дають їм поради про те, як завоювати серце для одного і як відмовити залицяльнику для іншого.

Лагідний тембр, інтонаційна відповідність до тексту – особливості голосу юної телеведучої Яни Нос. Вона телеведуча дитячої розважальної програми «Дітлахи». Їй притаманна надзвичайна гнучкість голосу, що проявляється у мелодиці, висота його – середня. Також голос звучить у середньому регістрі. Темп мовлення – помірний. Телеведуча використовує часті короткі паузи та середні паузи між реченнями. Чітким є логічний наголос. Помітна акторська гра, адже дівчинка у веденні програми розігрує різноманітні ситуації зі своїми співведучими – продюсером Сергієм Котовським та своїми друзями – Анною Петрінець, Антоном Чернотовичем і Юрієм Грубським. За критеріями інформативної дієвості мовлення Яни Нос та її колег – зрозуміле, цікаве, легке для сприйняття і логічне.

Стосовно культури мовлення цих телеведучих, то є певні проблеми, але вони стосуються все ж ідеї креативної групи проекту, яка придумала тему для знімання програми – «Женіх і нівеста»,

вже у самій назві ми чуємо русизми. Якщо говорити детальніше, наприклад, ведучий використовує такі русизми як «красавица», «марожиное», «воспитаний», «шутка», «юмор», «непоняв» тощо. Це пагубно впливає на глядачів.

Щодо невербальних засобів спілкування, то у телеведучих, мовлення яких ми аналізуємо, більше функціонує міміка, ніж жестикуляція, але вони їх чудово поєднують. У них природна, невимушена поза тіла, вони живо та динамічно виглядають у кадрі.

Стиль ведучих досить вільний. Одяг звичайний, повсякденний, таке враження, що вони випадково потрапили в кадр і до цього не готувались. Волосся дівчат-ведучих вкладене, тому обличчя у них відкрите, що не мало важливо в ефірі.

Якщо порівнювати мовлення дітей-ведучих телепередач «Кадрики» та «Дітлахи», то варто зауважити специфіку, різножанровість програм. У програмі «Кадрики» у ведучих гарне мовлення, дикція. Вони зосереджують увагу на тому як говорять і на зовнішній вигляд, продумують образи до знімання, стиль одягу під тему. У ведучих програми «Дітлахи» теж правильне, гарне мовлення, але більше нагадує театральне, вони у кожному випуску демонструють більше акторські здібності. Стосовно стилю одягу в них немає концепції.

Невербальні засоби спілкування притаманні ведучим «Дітлахів», але жестикуляція сильніша у представників другої програми, а от міміка виразніша у ведучих «Кадриків».

Завдяки мові культура може існувати вічно. Сучасні діти-ведучі, мовці усного публічного мовлення повинні змалку зберігати наші традиції, оберігаючи самобутність нашої національної культури і духовності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сербенська О. Культура усного мовлення. Практикум / Олександра Сербенська. – Л., 2003. – С. 154.
2. Словник української мови : в 11 томах. — Том 2, 1971. — 310 с.
3. Сучасний словник іншомовних слів / [уклад. і голов. ред. Нечволод Л.] / Любов Нечволод. – Х., 2007. – С. 767.
4. Українська мова : енциклопедія / Редкол.: В. Русанівський, О. Тараненко, М. Заблюк та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. – К., 2004. – С. 751–752.
5. Яцимірська М. Культура фахової мови журналіста / Марія Яцимірська. – Л., 2004. – С. 331.